

Kaisa Juuso ps

Kirjallinen kysymys valtion toimintojen ulkoistamisesta

Eduskunnan puhemiehelle

Julkinen sektori on ulkoistanut toimintojaan yhä enemmän. Valtio on ulkoistanut toimintojaan useimpien ministeriöiden hallinnonalalla. Yleisimmin se on hankkinut ulkopuoliselta palveluntarjoajalta siivous- ja turvallisuuspalveluita, ja näiden lisäksi myös muun palvelutuotannon ulkoistaminen on valtionhallinnossa lisääntynyt. Tietohallintotehtävien palvelujen ulkoistaminen on jatkunut pitkään.

Perustuslaki

Perustuslain 124 §:ssä määritellään yleiset ehdot, joiden perusteella julkinen hallintotehtävä voidaan antaa muulle kuin viranomaiselle. Lainkohdan mukaan julkinen hallintotehtävä voidaan antaa muulle kuin viranomaiselle vain, jos se on tarpeen tehtävän tarkoituksenmukaiseksi hoitamiseksi. Merkittävää julkisen vallan käyttöä sisältäviä tehtäviä voidaan kuitenkin antaa vain viranomaiselle. Kuitenkin perustuslakivaliokunta on katsonut, että muulle kuin viranomaiselle voidaan antaa merkittävän julkisen vallan käyttöön liittyvä tehtävä, jos tehtävä on luonteeltaan viranomaista avustava.

Tutkimustietoa

Julkisen sektorin ulkoistamisista on vielä melko vähän tutkimustietoa. Aalto-yliopiston tutkija Suvi Tuulia Taponen on tutkinut väitöskirjassaan julkisen sektorin palvelutuotannon ulkoistamisesta, sille asetettuja tavoitteita ja niiden toteutumista. Taponen huomasi, että julkisella sektorilla ulkoistamisella usein pyritään pääsemään eroon ongelmasta, joka olisi mahdollista ratkaista johtamista kehittämällä. Taponen havaitsi tutkimuksessaan, että julkisella sektorilla ulkoistamisella tavoitellaan usein palvelun parempaa laatua. Se voi tarkoittaa esimerkiksi palvelun saatavuuden paranemista tai pyrkimystä helpottaa etenkin tiedolla johtamista koko organisaatiossa tai esimerkiksi palvelun vaikuttavuuden parantamista. Julkisella sektorilla toiminnan seuraaminen on usein epäsäännöllistä. Seurannan puutteellisuuden takia joskus ei tiedetä, mikä kohta palveluprosessissa aiheuttaa ongelmia, eikä nähdä muuta vaihtoehtoa kuin ulkoistaa. Näin ulkoistamisesta ei välttämättä saada taloudellista tai palvelujen laatuun liittyvää hyötyä.

Ulkoistamisen vaikutukset

Julkisten palveluiden ulkoistamisia ja yksityistämisiä perustellaan useimmiten taloudellisilla seikoilla, tehokkuudella ja kilpailun tuomalla eduilla. Ulkoistamisen mukana syntyy kuitenkin vajeita demokraattiseen kontrolliin ja monesti myös piilokustannuksia sekä eettisten näkökohtien

Kirjallinen kysymys KK 158/2020 vp

sivuuttamista. Demokraattinen kontrolli ja julkisuuslainsäädäntö ei ulotu yhtiötettyihin ja ulkoisilta palveluntarjoajilta ostettuihin toimintoihin.

Julkisen sektorin ulkoistamisten osalta on mahdollista, että työntekijöiden palkat, työntekijöiden maksamat verot ja ulkoistettua tehtävää hoitavien yritysten voitot menevät ulkomaille. Yksittäisenä ulkoistamispäätöksenä paljon julkisuutta saanut Liikenteen turvallisuusviraston suorittama neuvontapalvelujen ulkoistaminen vei kymmenien asiakaspalvelijoiden työn Espanjaan. Pitkääikäisesti ulkomaille asuvat ja työskentelevät maksavat myös ansiotuloveronsa ulkomaille ja käyttävät rahansa siellä. Työpaikkojen siirtyminen ulkomaille ei edistä hallituksen työllisyystavoitteen toteutumista.

Ulkoistamisen riskejä

Ulkoistamiseen liittyvänä riskinä on, että erityisesti työvoimavaltaisilla palvelualoilla palveluntarjoaja tavoittelee voittoa palvelun tasoa tiputtamalla. Suomalaisen hyvinvointimallin keskeisenä tekijänä on julkinen palvelutuotanto. Se mahdollistaa parhaiten tasa-arvoisen palvelujen laadun ja niiden saatavuuden ohjaamisen.

Edellä olevan perusteella ja eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ään viitaten esitän asianomaisen ministerin vastattavaksi seuraavan kysymyksen:

Onko hallitus valtion viranomaisten ulkoistamistarvetta arvioidessaan ottanut riittävästi huomioon johtamisen ja seurannan kehittämisen ulkoistamisen sijaan,

ulkoistamisen seurauksena tapahtuvan mahdollisen työpaikkojen ja liikevoittojen siirtymisen ulkomaille,

ulkoistettujen palveluiden demokraattisen kontrollin puutteen,

ulkoistamisen vaikutukset Suomen työllisyystilanteeseen ja

liikevoittojen tavoittelemisen seurauksena tapahtuvan ulkoistettujen palveluiden laadun heikkenemisen?

Helsingissä 10.3.2020

Kaisa Juuso ps